

Trafikutskottets betänkande**1977/78: 14****med anledning av propositionen 1977/78: 55 om bättre fartygs-
miljö jämte motion****Propositionen**

I propositionen 1977/78: 55 har regeringen (kommunikationsdepartementet) föreslagit riksdagen att antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg.

I propositionen läggs fram förslag om olika åtgärder för att förbättra arbetsmiljön ombord på fartyg. Förslagen bygger på fartygsmiljöutredningens första delbetänkande och utgör ett led i strävandena att anpassa lagstiftningen på detta område till vad som redan gäller i land enligt arbetarskyddslagen.

De förslag till lagändringar som läggs fram avser huvudsakligen skyddsarbetet på fartygen. Förslagen syftar till en effektivisering av skyddsarbetet och innefattar vidgade befogenheter för skyddsombuden. Skyddsombud skall utan undantag finnas på alla fartyg med minst fem ombordanställda. Begreppet huvudskyddsombud introduceras i sjösäkerhetslagstiftningen. Skyddsombud skall kunna utses gemensamt för flera fartyg inom ett och samma rederi. Skyddsombudens uppgifter breddas och grundläggande regler om deras verksamhet förs in i lagen.

Skyddskommitté skall enligt förslaget finnas på fartyg med minst femton ombordanställda och även i övrigt om det begärs av de ombordanställda. Även skyddskommittéernas uppgifter breddas. I kommittén skall behandlas frågor om planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar och arbetsmetoder m. m. Under vissa förhållanden skall en för rederiets fartyg gemensam skyddskommitté kunna utses.

Nya regler föreslås om samordning av och ansvar för skyddsåtgärder på fartyg, som är gemensamt arbetsställe för flera arbetsgivares anställda. Samordningsansvaret läggs på redaren. I fråga om fartyg som har tagits in på varv eller ligger i hamn och lastar eller lossar läggs dock ansvaret på den för varvsarbetet resp. stuveriarbetet ansvarige arbetsgivaren.

Reformen föreslås träda i kraft den 1 juli 1978.

Lagförslaget

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg

dels att nuvarande 1 kap. 10—15 §§ skall betecknas 1 kap. 11—16 §§, nuvarande 3 kap. 8—11 §§ skall betecknas 3 kap. 9—12 §§, nuvarande 9 kap. 3, 4 och 5—12 §§ skall betecknas 9 kap. 4, 6 respektive 13—20 §§ och nuvarande 10 kap. 5—9 §§ skall betecknas 10 kap. 6—10 §§,

dels att 1 kap. 3, 6, 7 och 9 §§, de nya 3 kap. 9—12 §§, 7 kap. 1, 5, 15 och 18 §§, 8 kap. 1—3 §§, de nya 9 kap. 6, 18 och 20 §§, 10 kap. 4 §, de nya 10 kap. 7 och 10 §§ och rubriken till 8 kap. skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas nya paragrafer, 1 kap. 10 §, 3 kap. 8 §, 8 kap. 4 och 5 §§, 9 kap. 3, 5 och 7—12 §§ samt 10 kap. 5 § av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap.****3 §¹**

Tillsyn av fartyg i de hänseenden som behandlas i denna lag utövas av sjöfartsverket. Regeringen äger förordna svensk *konsul* att utöva tillsyn utom riket.

Tillsyn av fartyg i de hänseenden som behandlas i denna lag utövas av sjöfartsverket. Regeringen äger förordna svensk *utlandsmyndighet* att utöva tillsyn utom riket.

I frågor som avse ombordanställdas skydd mot ohälsa och olycksfall i arbetet skall tillsynen utövas under samverkan med arbetarskyddsstyrelsen.

Över fartygs bemanning utövas tillsyn även av mönstringsförrättare.

6 §²

Om förrättningar för tillsyn enligt denna lag stadgas i 7 kap.

Sjöfartsverket må uppdraga åt sakkunnig att biträda vid tillsynsförrättning eller att utom riket verkställa sådan förrättning. Svensk *konsul*, som förordnats att utöva tillsyn av fartyg, äger utse sak-

Sjöfartsverket må uppdraga åt sakkunnig att biträda vid tillsynsförrättning eller att utom riket verkställa sådan förrättning. Svensk *utlandsmyndighet*, som förordnats att utöva tillsyn av fartyg, äger

¹ Senaste lydelse 1975: 83.

² Senaste lydelse 1971: 293.

Nuvarande lydelse

kunnig att verkställa tillsynsförrättning utom riket eller att biträda vid sådan förrättning.

Föreslagen lydelse

utse sakkunnig att verkställa tillsynsförrättning utom riket eller att biträda vid sådan förrättning.

7 §

Polismyndighet, tullmyndighet och lotsmyndighet äro pliktiga att lämna tillsynsmyndighet erforderligt biträde.

Polismyndighet, tullmyndighet, hälsovårdsnämnd och läkare äro skyldiga att lämna tillsynsmyndighet det biträde och de upplysningar som behövs.

9 §

Den som har eller haft att utöva tillsyn enligt denna lag eller med stöd därav utfärdade föreskrifter eller anlitats såsom biträde vid tillsynsförrättning må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet som därigenom blivit känd för honom.

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag eller utsetts till skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han under uppdraget eller i tjänsten har erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande, enskilds personliga förhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar.

10 §

Läkare, som i sin verksamhet får kännedom om sjukdom som kan ha samband med fartygsarbete, skall anmäla detta till myndighet som regeringen bestämmer.

3 kap.

8 §

Redare och ombordanställda skola samverka för att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden.

9 §

Om ej särskilt förhållande berättigar till undantag, skall på fartyg med minst fem ombordanställda bland de ombordanställda utses ett eller flera skyddsombud att företräda de ombordanställda i frågor rörande sundhet och säkerhet

På fartyg med minst fem ombordanställda skall bland dessa utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud skall utses även på annat fartyg om det är påkallat. För skyddsombud bör ersättare utses.

Nuvarande lydelse

i arbetet. Om det är påkallat, bör skyddsombud utses även på annat fartyg.

Val av skyddsombud förrättas av de ombordanställda.

Föreslagen lydelse

Skyddsombud utses av de ombordanställda. I val av skyddsombud deltagar ej befälhavare, maskinchef eller sådan ledamot i skyddskommitté som utsetts av arbetsgivare.

Utan hinder av första stycket kan sjöfartsverket, om förhållandena påkalla det, medge att ett eller flera skyddsombud i stället utses gemensamt för flera fartyg som tillhöra samma redare. Med redare jämställs den som i redarens ställe brukar fartyget. Sådan skyddsombud utses enligt samma grunder som annat skyddsombud eller av företrädare för de ombordanställda på fartygen.

Har på fartyg eller gemensamt för flera fartyg utsetts mer än ett skyddsombud, skall ett av ombuden utses att vara huvudskyddsombud med uppgift att samordna skyddsombudens verksamhet.

10 §

På fartyg med en besättning som normalt uppgår till minst tjugofem man skall finnas en av företrädare för redaren och av skyddsombud sammansatt skyddskommitté, som har att verka för sundhet och säkerhet i arbetet. Om det är påkallat, bör skyddskommitté tillsättas även på annat fartyg.

På fartyg med en besättning som normalt uppgår till minst femton personer skall finnas skyddskommitté sammansatt av företrädare för redaren och de ombordanställda. Skyddskommitté skall tillsättas även på annat fartyg, om det begäres av de ombordanställda.

I skyddskommitté kan även ingå företrädare för annan arbetsgivare än redaren. Ledamöter i kommittén som ej företräda redaren eller annan arbetsgivare utses av de ombordanställda. I val av sådan ledamot deltagar ej befälhavare, maskinchef eller ledamot i kommittén som före valet utsetts av arbetsgivaren.

Utan hinder av första stycket kan sjöfartsverket, om förhållandena påkalla det, medge att

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

skyddskommitté i stället utses gemensamt för flera fartyg som tillhöra samma redare. Med redare jämställs den som i redarens ställe brukar fartyget. Sådan gemensam skyddskommitté utses enligt samma grunder som annan skyddskommitté.

11 §

Skyddsombud må icke hindras att fullgöra sina uppgifter. Den som utsetts till skyddsombud må icke på grund härav eller på grund av sin verksamhet i denna egenskap tillskyndas försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor eller skiljas från anställningen.

Den som bryter mot stadgandet i första stycket är skyldig ersätta därav uppkommen skada enligt de grunder som anges i 42 § andra stycket arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1). Avtalsuppsägning eller annan dylik rättshandling, som sker i strid mot nämnda stadgande, är ogill.

Skyddsombud må icke hindras att fullgöra sina uppgifter. Den som utsetts till skyddsombud må icke på grund härav eller på grund av sin verksamhet i denna egenskap tillskyndas försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor.

Den som bryter mot stadgandet i första stycket är skyldig ersätta därav uppkommen skada enligt de grunder som anges i 6 kap. 11 § arbetsmiljölagen (1977: 1160). Avtalsuppsägning eller annan dylik rättshandling, som sker i strid mot vad i första stycket är stadgat, är ogill.

Skyddsombud som gör gällande att han uppsagts från sin anställning eller tillskyndats försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor med anledning av uppdraget att vara skyddsombud har rätt att kvarstå i befattningen på fartyget under oförändrade arbetsförhållanden och anställningsvillkor till dess frågan slutligt prövats. På yrkande av redaren kan domstol förordna att vad nu sagts ej skall äga tillämpning.

Vad i tredje stycket sagts om rätt att kvarstå i befattning på fartyget utesluter ej tillämpning av 17 eller 18 § sjömanslagen (1973: 282).

Har skyddsombud efter det att anställningen upphört väckt talan om att anställningsförhållandet skall bestå på grund av att uppsäg-

Nuvarande lydelse

Talan på grund av bestämmelserna i denna paragraf skall väckas inom två år från avslutandet av den åtgärd varpå anspråket grundas. Försummas det, är talan förlorad. Beträffande mål som här avses gälla föreskrifterna i 44 § arbetskyddslagen.

Föreslagen lydelse

ningen enligt andra stycket är ogiltig, kan domstol på yrkande förordna att skyddsombudet skall äga återgå i arbetet för tiden intill dess laga kraft ägande dom eller beslut föreligger. För den tid förordnande gäller har skyddsombudet rätt att åtnjuta de anställningsvillkor som äro förenade med hans tidigare befattnings.

Talan på grund av bestämmelserna i denna paragraf skall väckas inom två år från avslutandet av den åtgärd varpå anspråket grundas. Försummas det, är talan till talan förlorad. Beträffande mål som här avses gälla föreskrifterna i 6 kap. 13 § arbetsmiljölagen.

12 §³

Bestämmelserna i 2—10 §§ gälla icke utländskt fartyg i vidare mån än regeringen förordnar där- om.

Bestämmelserna i 2—11 §§ gälla icke utländskt fartyg i vidare mån än regeringen förordnar där- om.

7 kap.

1 §

De tillsynsförrättningar som skola företagas enligt denna lag äro

a) regelbunden undersökning av fartyg jämte utrustning (*sjövärdighetsbesiktning*),

b) regelbunden undersökning av annat fartyg än passagerarfartyg och dess utrustning i viss del eller vissa delar (*mellanbesiktning*),

c) regelbunden undersökning av fartyg för fastställande av dess lämplighet för passagerarbefördran och högsta tillåtna antal passagerare (*passagerarfartygsbesiktning*),

d) regelbunden undersökning och uppmätning av fartyg för åsättande av lastmärke eller meddelande av tillstånd att bibehålla sådant märke (*fribordsbesiktning*),

e) särskild undersökning av fartyg i viss del eller vissa delar (*extra besiktning*) och

f) annan undersökning av förhållandena ombord (*inspektion*).

Om det är möjligt skola flera tillsynsförrättningar på ett fartyg ske samtidigt. Förrättning skall om möjligt ske i samband med undersökning i klassificeringsanstalt, som omfattas av förordnande enligt 1 kap. 14 §.

Om det är möjligt skola flera tillsynsförrättningar på ett fartyg ske samtidigt. Förrättning skall om möjligt ske i samband med undersökning i klassificeringsanstalt, som omfattas av förordnande enligt 1 kap. 15 §.

³ Senaste lydelse av förutvarande 3 kap. 11 § se 1975: 83.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §⁴

Om annat fartyg än passagerarfartyg är högst tjugofyra år och har högsta klass i klassificeringsanstalt som omfattas av förordnande enligt 1 kap. 14 §, skall det undergå förnyad sjövärdighetsbesiktning inom fyrtioåtta månader efter senast företagen sjövärdighetsbesiktning eller, om sjöfartsverket medger det, inom sextio månader efter senast företagen sjövärdighetsbesiktning.

Om annat fartyg än passagerarfartyg är högst tjugofyra år och har högsta klass i klassificeringsanstalt som omfattas av förordnande enligt 1 kap. 15 §, skall det undergå förnyad sjövärdighetsbesiktning inom fyrtioåtta månader efter senast företagen sjövärdighetsbesiktning eller, om sjöfartsverket medger det, inom sextio månader efter senast företagen sjövärdighetsbesiktning.

Har fartyget icke sådan klass som nu nämnts eller är det äldre än tjugofyra år, bestämmer sjöfartsverket den tid, inom vilken nästa sjövärdighetsbesiktning skall äga rum. Med beaktande särskilt av fartygets ålder och allmänna tillstånd skall tidpunkten bestämmas till tidigast tjugofyra och senast fyrtioåtta månader efter senast företagen sjövärdighetsbesiktning. Har fartyg som är äldre än tjugofyra år högsta klass, må dock sjöfartsverket medgiva att den tid, inom vilken förnyad sjövärdighetsbesiktning skall äga rum, utsträcker till sextio månader, om synnerliga skäl föreligga.

Bestämmelserna i denna paragraf gälla ej fartyg med mindre brutto-dräktighet än 100 registerton.

15 §⁵

För fartyg, som innehar högsta klass i klassificeringsanstalt, vilken omfattas av förordnande enligt 1 kap. 14 §, och icke är äldre än tjugofyra år, må den undersökning av fartyget, som lett till att fartyget erhållit eller fått bibehålla klassen, godkännas såsom besiktning, som avses i 1 § a), b), d) eller e) i de delar undersökningen omfattar. Detta gäller dock icke sådan undersökning av sjövärdigheten som avslutats tidigare än sex månader före förrättningen, om särskilda skäl ej föreligga att godkänna undersökningen. Överföres fartyg till ny klassificeringsanstalt eller föreligga i annat fall särskilda skäl att underkasta fartyg besiktning, äger sjöfartsverket besluta därom.

För fartyg, som innehar högsta klass i klassificeringsanstalt, vilken omfattas av förordnande enligt 1 kap. 15 §, och icke är äldre än tjugofyra år, må den undersökning av fartyget, som lett till att fartyget erhållit eller fått bibehålla klassen, godkännas såsom besiktning, som avses i 1 § a), b), d) eller e) i de delar undersökningen omfattar. Detta gäller dock icke sådan undersökning av sjövärdigheten som avslutats tidigare än sex månader före förrättningen, om särskilda skäl ej föreligga att godkänna undersökningen. Överföres fartyg till ny klassificeringsanstalt eller föreligga i annat fall särskilda skäl att underkasta fartyg besiktning, äger sjöfartsverket besluta därom.

⁴ Senaste lydelse 1971: 293.

⁵ Senaste lydelse 1971: 293.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Har fartyget icke klass som avses i första stycket eller är det äldre än tjugofyra år, må sjöfartsverket efter prövning i varje särskilt fall godkänna undersökningen såsom besiktning i den omfattning som föreskrives i första stycket.

18 §⁶

Ritning till fartyg, som bygges eller ombygges för svensk räkning och enligt denna lag skall undergå annan tillsynsförrättning än inspektion, skall ges in till sjöfartsverket i god tid innan det arbete som ritningen avser börjas. I trängande fall eller om fartyget tillfälligt ändras eller ombygges utomlands, må ritning insändas i efterhand.

Ritning till utländskt fartyg, som blivit svenskt och med anledning därav skall undergå sjövärdighetsbesiktning, skall ges in till sjöfartsverket så snart det kan ske.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, sjöfartsverket äger meddela erforderliga föreskrifter om vilka ritningar som skola inges samt medge lättnad i fråga om skyldigheten att ge in ritningar till viss typ av fartyg och till fartyg som innehar klass i klassificeringsanstalt, vilken omfattas av förordnande enligt 1 kap. 14 §.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, sjöfartsverket äger meddela erforderliga föreskrifter om vilka ritningar som skola inges samt medge lättnad i fråga om skyldigheten att ge in ritningar till viss typ av fartyg och till fartyg som innehar klass i klassificeringsanstalt, vilken omfattas av förordnande enligt 1 kap. 15 §.

8 kap.

Förbud mot nyttjande**Förbud mot nyttjande m. m.**

1 §

Förekommer skälig anledning antaga, att fartyg icke är sjövärdigt för resa i avsedd fart, att fartyget i väsentligt avseende brister i fråga om skyddet mot ohälsa och olycksfall,

att det icke är behörigen lastat eller barlastat, att det medför passagerare utöver det högsta tillåtna antalet, eller att det icke är bemannat på betryggande sätt, må fartygets resa förbjudas i avvidan på rättelse.

Är allenast fråga om brist i arbetsinrättning eller arbetsredskap, må i stället förbud meddelas att begagna inrättningen eller redskapet innan rättelse vidtagits.

Är allenast fråga om brist i arbetsinrättning eller arbetsredskap, må i stället förbud meddelas att begagna inrättningen eller redskapet innan rättelse vidtagits. *Förekommer skälig anledning antaga att användningen av viss lokal, visst ämne eller viss arbetsmetod innebär fara för ohälsa eller*

⁶ Senaste lydelse 1975: 83.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

olycksfall, må även användningen av lokalen, ämnet eller metoden förbjudas i avbidan på rättelse.

Resa må jämväl förbjudas, om fartyg icke hålles tillgängligt för tillsynsförrättning eller om fartyg, som enligt denna lag skall ha fart-, passagerarfartygs- eller fribordscertifikat, saknar gällande sådant certifikat.

2 §⁷

Förbud enligt 1 § må meddelas av sjöfartsverket eller annan tillsynsmyndighet som regeringen bestämmer. Utom riket må sådant förbud meddelas även av svensk *konsul* som förordnats att utöva tillsyn av fartyg. Förbud enligt 1 § andra stycket må därjämte meddelas av myndighet som avses i 1 kap. 5 § samt, oberoende av förordnande, av svensk *konsul*. Har sådant beslut inom sjöfartsverket meddelats av annan än chefen för den avdelning till vilken frågor om säkerheten på fartyg hör (sjösäkerhetsdirektören) eller meddelats av annan myndighet, skall beslutet genast underställas sjösäkerhetsdirektören.

Förbud enligt 1 § må meddelas av sjöfartsverket eller annan tillsynsmyndighet som regeringen bestämmer. Utom riket må sådant förbud meddelas även av svensk *utlandsmyndighet* som förordnats att utöva tillsyn av fartyg. Förbud enligt 1 § andra stycket må därjämte meddelas av myndighet som avses i 1 kap. 5 § samt, oberoende av förordnande, av svensk *utlandsmyndighet*. Har sådant beslut inom sjöfartsverket meddelats av annan än chefen för den avdelning till vilken frågor om säkerheten på fartyg hör (sjösäkerhetsdirektören) eller meddelats av annan myndighet, skall beslutet genast underställas sjösäkerhetsdirektören.

Beslutet skall innehålla uppgift om skälen för förbudet och de åtgärder som skola vidtagas för rättelse. Avskrift av beslutet skall genast tillställas redaren eller den som i redarens ställe brukar fartyget, befälhavaren samt, om förbudet avser utländskt fartyg, diplomatisk eller konsulär representant för det land där fartyget hör hemma.

3 §

Den som inom riket meddelat beslut enligt 1 §, avseende förbud mot fartygs resa, skall genast göra anmälan om beslutet till polismyndighet. Denna skall vidtaga de åtgärder som erfordras för att hindra fartygets avgång.

Anmälan skall göras även till tullmyndighet och lotsmyndighet. På dessa myndigheter ankommande förrättning för fartygets resa skall inställas så länge förbudet gäller.

Gäller förbudet svenskt fartyg som befinner sig utom riket, äger svensk *konsul* till förhindrande av resan avfordra fartygets befälhavare för fartyget gällande nationalitetshandling.

Gäller förbudet svenskt fartyg som befinner sig utom riket, äger svensk *utlandsmyndighet* till förhindrande av resan avfordra fartygets befälhavare för fartyget gällande nationalitetshandling.

⁷ Senaste lydelse 1975: 83.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §⁸

Förekommer brist som avses i 1 § och finnas ej tillräckliga skäl att förbjuda fartygets resa eller att meddela förbud att begagna inrättning, redskap, lokal, ämne eller arbetsmetod, kan myndighet som avses i 2 § första stycket i stället förelägga redaren eller den som i redarens ställe brukar fartyget att avhjälpa bristen.

Underlåter redaren eller den som i redarens ställe brukar fartyget att inom förelagd tid vidtaga åtgärd som åligger honom enligt föreläggandet eller kan han ej tillställas beslutet utan dröjsmål som äventyrar syftet med beslutet, får myndigheten låta verkställa åtgärden på den försumliges bekostnad. Detsamma gäller även i annat fall då föreläggande meddelats, om omedelbar åtgärd påkallas men ej kan väntas bli vidtagen av den som avses med beslutet.

5 §

I beslut om förbud eller föreläggande kan utsättas vite.

9 kap.

3 §

På anmodan av sjöfartsverket eller annan tillsynsmyndighet som regeringen bestämmer är redaren eller den som i redarens ställe brukar fartyget skyldig att föranstalta om undersökning av ämne eller material som användes på fartyget eller ingår i dess last eller tillhållna prov för sådan undersökning. Samma skyldighet gäller i fråga om maskin, redskap eller teknisk anordning på fartyget.

I fråga om ämne eller material vars inlastning är förestående men ännu ej kommit under redarens vård har lastägaren sådan skyldig-

⁸ Förutvarande 4 § upphävd genom 1972: 276.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

het som enligt första stycket åvilar redaren eller den som i redarens ställe brukar fartyget.

Underlåter någon som är skyldig därtill att efterkomma anmodan enligt första stycket eller kan han ej tillställas beslut om anmodan utan dröjsmål som äventyrar syftet med beslutet, får tillsynsmyndigheten låta verkställa åtgärderna på dennes bekostnad. Dessamma gäller även i annat fall då beslut meddelats, om omedelbar åtgärd påkallas men ej kan väntas bli vidtagen av den som avses med beslutet.

Undersökning enligt denna paragraf skall bekostas av den som ålagts att föranstalta om undersökning eller att tillhandahålla prov för undersökning, om ej tillsynsmyndigheten beslutar att kostnaden helt eller delvis skall ersättas av statsmedel.

I beslut med anmodan enligt första stycket kan utsättas vite.

5 §

När två eller flera arbetsgivare samtidigt bedriva arbete på samma fartyg, skola de samråda och gemensamt verka för att åstadkomma sunda och säkra förhållanden på fartyget.

Redaren eller den som i redarens ställe brukar fartyget är ansvarig för samordning av åtgärder till skydd mot ohälsa och olycksfall på fartyg som är gemensamt arbetsställe.

I fråga om fartyg, som intagits på varv i Sverige, åvilar det ansvar som avses i andra stycket den för varvsdriften ansvarige arbetsgivaren i stället för redaren. Om särskilda skäl föreligga kan myndighet som regeringen bestämmer medge att detta ansvar får överlåtas på redaren.

I fråga om fartyg i svensk hamn åvilar ansvaret för sådan samord-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

ning av skyddsåtgärder som påkallas av att fartyget är under lastning eller lossning den för detta arbete ansvarige arbetsgivaren. Detta ansvar kan överlätas till redaren.

Den som har ansvar enligt andra—fjärde styckena skall tillse att samordning sker av skyddsåtgärder på fartyget. Övriga arbetsgivare och på fartyget sysselsatta arbetstagare skola följa de anvisningar som han lämnar i detta syfte.

Vad i denna paragraf sägs om arbetsgivare äger motsvarande tillämpning på den som driver verksamhet utan att ha arbetstagare anställd.

6 §

Om de skyldigheter som åvila tillverkare och försäljare av maskiner, redskap och andra tekniska anordningar samt den som upplåter till begagnande eller installerar sådana anordningar stadgas i arbetarskyddslagen.

Om de skyldigheter som åvila tillverkare och försäljare av maskiner, redskap och andra tekniska anordningar samt den som upplåter till begagnande eller installerar sådana anordningar stadgas i arbetsmiljölagen (1977: 1160).

7 §

Skyddsombud företräder de ombordanställda i skyddsfrågor och skall verka för tillfredsställande skyddsförhållanden. Ombudet skall inom sitt skyddsområde vaka över sundhet och säkerhet i arbetet samt i detta syfte deltaga vid planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar och arbetsmetoder på fartyget och vid planeringen av andra åtgärder av betydelse för säkerheten i arbetet.

Skyddsombud skall söka vinna övriga ombordanställdas medverkan i skyddsarbetet.

Redare, annan arbetsgivare och ombordanställda svara gemensamt för att skyddsombud får erforderlig utbildning.

Skyddsombud skall beredas tillfälle att under arbetstid fullgöra

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

sina uppgifter med bibehållna anställningsförmåner. Ombudet skall ges tillfälle att på fartyget disponera lämplig lokal eller annat utrymme som behövs för uppdraget.

Skyddsombud har rätt att taga del av de handlingar och erhålla de upplysningar i övrigt som äro av betydelse för ombudets verksamhet.

8 §

Innebär visst arbete omedelbar och allvarlig fara för ombordvarandes liv eller hälsa och kan rättelse ej genast uppnås genom hänvändelse till befälhavaren, kan skyddsombud bestämma att arbetet skall avbrytas.

Finner skyddsombud att förbud enligt 8 kap. 1 § överträdes, kan han avbryta arbete som avses med förbudet eller som erfordras för att fartyget skall påbörja förbjuden resa.

9 §

Beslut av skyddsombud enligt 8 § gäller i fråga om fartyg som är förtöjt eller ligger till ankars i svensk hamn till dess sjöfartsverket tagit ställning i saken.

I annat fall än som avses i första stycket eller då fråga är om räddningstjänst, gäller skyddsombudets beslut till dess befälhavaren tagit ställning. Mot skyddsombudets beslut får befälhavaren beordra arbete endast om han finner beslutet ogrundat eller arbetet nödvändigt för att undanröja eller förebygga fara som bedömes större än den risk som föranlett beslutet. Innan befälhavaren i strid mot skyddsombudets beslut beordrar arbete skall han höra skyddskommittén, om sådan finnes och tvingande hinder ej föreligger.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Beslut av skyddsombud enligt 8 § eller av befälhavare enligt 9 § skall med angivande av skälen antecknas i fartygets skeppsdagbok eller om sådan dagbok ej föres nedtecknas särskilt. Befälhavaren skall tillse att avskrift av sådant beslut genast tillställs sjöfartsverket.

11 §

För skada till följd av åtgärd som avses i 8 § är skyddsombud fri från ersättningsskyldighet.

12 §

Skyddskommitté skall planera och övervaka skyddsarbetet på fartyget. Den skall noga följa utvecklingen i frågor som röra skyddet mot ohälsa och olycksfall samt verka för tillfredsställande skyddsförhållanden på arbetsstället. I skyddskommitté skola behandlas frågor om de ombordanställdas hälsovård, frågor om planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar och arbetsmetoder på fartyg, andra åtgärder av större betydelse för säkerheten i arbetet samt frågor om upplysning och utbildning rörande skydd mot ohälsa och olycksfall.

18 §⁹

Har olycksfall under skeppstjänst medfört dödlig utgång eller svårare kroppsskada eller samtidigt drabbat flera personer eller är olycksfall eller olyckstillbud under skeppstjänst eljest av sådan beskaffenhet att det kan antagas vara av väsentlig betydelse att det kommer till tillsynsmyndighetens kännedom, skall befälhavaren utan dröjsmål eller, om fartyget befinner sig till sjöss, genast efter ankomsten till hamn underrätta

Om befälhavarens skyldighet att till sjöfartsverket anmäla vissa händelser ombord finnas bestämmelser i sjölagen (1891: 35 s. 1).

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan besluta om skyldighet för redare eller befälhavare att anmäla inträffade olycksfall eller tillbud till olycksfall eller sjukdomsfall utöver vad som anges i sjölagen.

⁹ Senaste lydelse av förutvarande 9 kap. 10 § se 1971: 293.

Nuvarande lydelse

sjöfartsverket eller, om fartyget är utomlands, närmaste svenske konsul om olycksfallet eller tillbudet. Detsamma gäller om skada uppstått eller åtgärd vidtagits som är av betydelse för fartygets sjövärdighet.

Om befälhavarens skyldighet att till sjöfartsverket anmäla vissa händelser ombord finnas bestämmelser i sjölagen.

*Föreslagen lydelse*20 §¹⁰

Bestämmelserna i 1 § andra stycket och 2—10 §§ gälla icke utländskt fartyg.

Bestämmelserna i 1 § andra stycket och 2—18 §§ gälla icke utländskt fartyg i vidare mån än regeringen förordnar därom.

10 kap.

4 §

Bryter befälhavare mot nyttjandeförbud enligt 8 kap. 1 §, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot förbud som meddelats med stöd av 8 kap. 1 § eller föreläggande som meddelats med stöd av 8 kap. 4 §.

Bryter någon mot föreläggande eller förbud, som förenats med vite, dömes ej till ansvar enligt första stycket.

5 §

Beordrar befälhavare arbete i strid mot beslut av skyddsombud enligt 9 kap. 8 § utan att skäl som anges i 9 kap. 9 § föreligger och åsidosättes därmed uppenbart intresset att skyddsarbetet ombord bedrivs i behörig ordning, dömes till böter.

7 §¹¹

Ha flera medverkat till gärning som avses i 1—5 §§, gäller 23 kap. brottsbalken.

Ha flera medverkat till gärning som avses i 1—4 och 6 §§, gäller 23 kap. brottsbalken.

¹⁰ Senaste lydelse av förutvarande 9 kap. 11 § se 1975: 83.

¹¹ Senaste lydelse av förutvarande 10 kap. 6 § se 1975: 83.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §¹²

Den som försummar vad som åligger honom enligt 9 kap. 2 § andra stycket, 10 §, 13 § eller 15 —17 §§, dömes till böter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

Motionen

I motionen 1977/78: 1581 av Sven Mellqvist m. fl. (s) föreslås att riksdagen beslutar att i Förslag till Lag om ändring i lagen om säkerheten på fartyg, lagförslaget 9 kap:s 8 §, ändras enligt vad som anförts i motionen.

Utskottet

I januari 1976 lämnade arbetsmiljöutredningen sitt slutbetänkande (SOU 1976: 1) Arbetsmiljölagen. Betänkandet ligger till grund för prop. 1976/77: 149 om arbetsmiljölagen m. m. I propositionen föreslogs att arbetarskyddslagen (1949: 1, omtryckt 1973: 834, ändrad senast 1977: 534) skulle ersättas av en arbetsmiljölagen. Riksdagen har den 16 november 1977 beslutat härom (SoU 1977/78: 1, rskr 1977/78: 18).

Arbetsmiljölagen innebär i väsentliga delar en helt ny reglering jämfört med vad som nu gäller. Arbetarskyddslagstiftningens allmängiltighet betonas genom en utvidgning av tillämpningsområdet bl. a. i fråga om familj jordbruken, ensamföretagarna, utbildningen och försvaret. Det framhålls att inom arbetsmiljölagens ram ryms åtgärder mot alla slag av hälso- och säkerhetsrisker som anknyter till arbetsmiljön. Arbetarskyddslagens bestämmelser gäller enligt uttrycklig föreskrift dock inte skeppstjänst. Arbetsmiljölagen medför inte någon ändring i detta avseende.

För skeppstjänst finns en särskild reglering av arbetarskyddet i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg (ändrad senast 1975: 722) (sjösäkerhetslagen). Vid tillkomsten av denna lag var den allmänna målsättningen att de principer som gällde i fråga om arbetarskyddet för landanställda också skulle användas för ombordanställda. Vissa av arbetarskyddslagens allmänna regler fördes därför över till den nya lagens tredje kapitel, som behandlar åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall m. m. Bestämmelserna kvarstår oförändrade sedan lagen trädde i kraft den 1 januari 1966.

¹² Förutvarande 10 kap. 10 § upphävd genom 1975: 722.

I nu förevarande proposition framläggas mot bakgrund härav och på grundval av fartygsmiljöutredningens delbetänkande (Ds K 1975: 2) Bättre fartygsmiljö förslag beträffande tillägg och ändringar i lagstiftningen om säkerheten på fartyg.

De reformer i fråga om arbetsmiljön som förordas i propositionen innebär enligt denna i korthet följande.

Den lokala skyddsverksamheten byggs ut och de anställdas inflytande i de lokala skyddsfrågorna stärks. Skyddsombud skall finnas på alla fartyg med minst fem ombordanställda. Därmed slopas en nu gällande regel om undantag för särskilda förhållanden som har haft sin förebild i förut gällande landbestämmelser. Begreppet huvudskyddsombud föreslås infört i sjösäkerhetslagen. Skyddsombud skall under vissa omständigheter kunna vara gemensamt för flera fartyg inom ett och samma rederi. Skyddsombudens uppgifter breddas och grundläggande regler om deras verksamhet förs in i lagen. Bl. a. skall skyddsombud delta i planeringen av anordningar och arbetsmetoder ombord. Vidare skall skyddsombud beredas tillfälle att fullgöra sina uppgifter under arbetstid. Efter mönster från arbetarskyddslagen föreslås regler om skyddsombuds rätt att ingripa genom att avbryta arbetet när omedelbar och allvarlig fara hotar.

Skyddskommitté skall finnas på fartyg med minst 15 ombordanställda och även på andra fartyg, om de ombordanställda begär det. Om förhållandena kräver det skall en för rederiets fartyg gemensam skyddskommitté kunna utses. Även skyddskommittéernas uppgifter breddas, bl. a. i fråga om planeringen av nya eller ändrade arbetslokaler, arbetsmetoder etc.

Genom en lagbestämmelse slås fast att arbetsgivare och arbetstagare gemensamt svarar för att skyddsombud får den utbildning som behövs. Kostnaderna för utbildningen skall falla på arbetsgivarna.

Nya lagregler föreslås om samordning av skyddsåtgärderna på fartyg som är gemensamma arbetsställen för flera arbetsgivares anställda. Därvid skall ansvaret falla på redaren eller den som i redarens ställe brukar fartyget. I fråga om fartyg som har tagits in på varv i Sverige blir dock den arbetsgivare som har hand om varvsdriften ansvarig. Då fartyg lastar eller lossar i Sverige skall samordningsansvaret vila på den arbetsgivare som är ansvarig för detta arbete.

Till komplettering av gällande regler om förbud att nyttja fartyg eller arbetsinrättningar föreslås en bestämmelse som ger tillsynsmyndighet möjlighet att meddela förelägganden som är förenade med vite. Förbud skall också kunna meddelas mot att använda viss arbetsmetod eller visst ämne.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1978.

Frågan om de anställdas inflytande i skyddsverksamheten ombord är även enligt utskottets mening av grundläggande betydelse när det gäller att genomföra reformer på ifrågavarande område. Lagförslaget torde också ge det underlag som behövs för att de ombordanställdas inflytande på arbetarskyddsområdet skall kunna vidgas.

Vad särskilt angår frågan om skyddsombuds s. k. stoppningsrätt vill utskottet erinra om följande.

Med arbetarskyddslagens bestämmelser som förebild föreslås att det i 9 kap. 8 § sjösäkerhetslagen förs in en befogenhet för skyddsombud att avbryta farliga arbeten. I 9—11 §§ samma kapitel föreslås vissa nya regler som hänger samman med denna s. k. stoppningsrätt. I 9 kap. 8 § sjösäkerhetslagen föreslås att skyddsombud ges rätt att bestämma att arbete skall avbrytas, om det innebär omedelbar och allvarlig fara för ombordvarandes liv eller hälsa och rättelse inte genast kan nås efter hänvändelse till befälhavaren. Om skyddsombud finner att förbud som har meddelats enligt 8 kap. 1 § sjösäkerhetslagen mot fartygs avresa överträds, skall han kunna avbryta arbete som omfattas av förbudet eller som behövs för att fartyget skall påbörja förbjuden resa. Beslut att stoppa visst arbete skall i fråga om fartyg som är förtöjt eller ligger till ankars i svensk hamn gälla till dess sjöfartsverket har tagit ställning i saken. I annat fall eller då det är fråga om räddningstjänst får befälhavaren ta det yttersta ansvaret för om ett av skyddsombud förbjudet arbete skall fortsättas eller inte. För sådana fall föreslås att skyddsombudets beslut skall gälla till dess befälhavaren har tagit ställning.

Med anledning av propositionens förslag i denna del påpekas i motionen 1977/78: 1581 att befälhavaren enligt förslaget ges en *dubbelroll* eftersom han i inledningsskedet, innan skyddsombudet beslutat avbryta arbetet, är den till vilken skyddsombudet skall vända sig för att få rättelse. Det är säger motionärerna ovedersägligt att befälhavaren samtidigt skall dels tillvarata redarens intressen och dels handlägga ärendet enligt det självständiga säkerhets- och myndighetsansvar som åvilar honom enligt lag. Befälhavarens ställning då han har att avgöra frågan om upphävande eller ej av skyddsombuds beslut skulle enligt motionärerna vara betydligt friare och starkare om hänvändelsen i första instans skedde till den för respektive avdelning ansvarige arbetsledaren. Sådan hänvändelse av skyddsombud anses böra riktas till maskinchefen då det gäller dennes ansvarsområde och i övrigt till den främste av styrmännen. I passagerarfartyg, där intendenturavdelningen ombord ofta har en ganska fristående ställning, föreslås dock att framställningen i fråga sker till intendenten. Motionärerna hemställer att lagförslaget 9 kap. 8 § ändras i enlighet med vad sålunda anförts i motionen.

Som motionärerna framhållit har befälhavaren naturligtvis en friare

och starkare ställning om hänvändelse av skyddsombud vid fråga om rättelse redan skett till annan person. Det förfarande med två instanser som sålunda föreslås synes dock enligt utskottet kunna medföra en onödig formalisering som kan få negativa följder. I praktiken torde som departementschefen påpekar ett skyddsombud, som vill påtala allvarliga fel eller brister, vända sig till närmast berört befäl. Först om rättelse inte kan nås har ombudet anledning att gå vidare. Det kan vidare som också betonas i propositionen vara en fördel att befälhavaren är den som skall motta den formella hänvändelsen. Om befälhavaren får klart för sig att skyddsombudet avser att avbryta arbetet och han själv därefter måste upphäva skyddsombudets beslut har han att särskilt noga beakta de förutsättningar som krävs för ett upphävande av skyddsombudets beslut. Befälhavaren har därvid att även beakta de intressen som skyddsombudet företräder. Mot dennes ställningstagande får befälhavaren enligt förslaget således beordra arbete endast om han finner beslutet ogrundat eller arbetet nödvändigt för att undanröja eller förebygga fara, som bedöms större än den risk som har föranlett beslutet. Innan befälhavaren i strid mot skyddsombudets beslut beordrar arbete skall han också höra skyddskommittén, om sådan finns och tvingande hinder inte föreligger. Befälhavarens prövning av frågan sker därjämte under straffansvar. Man torde mot bakgrund av det anförda ha anledning räkna med att ett skyddsombud bara i undantagsfall själv behöver avbryta arbetet vilket framstår som fördelaktigt. Som en fördel måste enligt utskottets mening också anses att tveksamhet ej behöver uppkomma beträffande vilken person som skall motta hänvändelsen om denna alltid skall riktas till befälhavaren. Utskottet vill också framhålla den speciella ställning som en befälhavare på ett fartyg har med det därmed förenade ansvaret för fartyget och dess last samt ombordvarandes säkerhet. Det är självfallet viktigt att befälhavaren utan tidsutdräkt får tillfälle att fatta sådana beslut som rör sjösäkerheten.

Utskottet anser sig med hänsyn till det anförda ej böra biträda motionärernas förslag. Vad propositionen i övrigt innehåller har ej heller föranlett någon erinran från utskottets sida.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78: 55 och med avslag på motionen 1977/78: 1581 antager det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg.

Stockholm den 14 februari 1978

På trafikutskottets vägnar

SVEN MELLQVIST

Närvarande: Sven Mellqvist (s), Carl-Wilhelm Lothigius (m), Arne Persson (c), Alfred Håkansson (c), Nils Hjorth (s), Rolf Sellgren (fp), Kurt Hugosson (s), Birger Rosqvist (s), Bertil Zachrisson (s), Per Stjernström (c), Olle Östrand (s), Wiggo Komstedt (m), Erik Johansson i Hållsta (c), Gunnar Johansson (m) och Sten-Ove Sundström (s).

Reservation

beträffande frågan om skyddsombuds s. k. *stoppningsrätt* m. m. av Sven Mellqvist, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Bertil Zachrisson, Olle Östrand och Sten-Ove Sundström (samtliga s) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Som motionärerna" och på s. 19 slutar med "utskottets sida" bort ha följande lydelse:

Även enligt utskottets uppfattning skulle befälhavarens ställning då han har att avgöra fråga om upphävande eller ej av skyddsombuds beslut vara betydligt friare och starkare om hänvändelsen i första instans skedde till den för avdelningen ansvarige arbetsledaren.

Maskinchefen har av en enig utredning ansetts vara redarens företrädare ombord och skall som sådan icke delta i val av skyddsombud. Departementschefen biträder i propositionen denna uppfattning. Maskinchefen har alltså, dels i denna egenskap, dels såsom den för maskineriets drift ansvarige, enligt säkerhetslagen redan en särställning som gör honom lämpad att vara den till vilken skyddsombudet skall hänvända sig i så allvarliga frågor som det här gäller. Maskinchefen svarar exempelvis för förändret av fartygets maskindagbok.

Den främste av styrmännen har också en särställning ombord enligt sjölagens bestämmelser. Om skeppsdagbok inte förs av befälhavaren, skall den föras av den främste av styrmännen, 298 § sjölagen. Enligt 63 § sjölagen skall den främste av styrmännen träffa de avgöranden som ej tål uppskov vid befälhavarens förfall. Den främste av styrmännen kan alltså också sägas ha sådan ställning som gör honom lämplig att vara den till vilken skyddsombud skall hänvända sig med begäran om rättelse i fråga om arbete som skyddsombudet anser innebära omedelbar och allvarlig fara för ombordvarandes liv eller hälsa.

Enligt förslaget till 3 kap. 9 § är det visserligen enbart befälhavare, maskinchef och sådan ledamot av skyddskommittén som utsetts av arbetsgivaren som anses stå i en sådan särställning ombord att de ej har rätt att delta i val av skyddsombud. Men departementschefen har i propositionen, s. 45, anfört att "enligt min mening framstår det däremot som självklart att visst högre befäl inte bör komma i fråga som skyddsombud. I den mån det förekommer måste det betecknas som olämpligt." En arbetsledare med självständigt ansvar för sin avdelning, såsom den främste av styrmännen eller intendenten på ett passagerarfartyg, kan

således aldrig komma i den ställningen att han som skyddsombud och ansvarig arbetsledare har dubbla lojaliteter.

Förslaget om ett sådant två-instans-förfarande i skyddsarbetet ombord på fartyg som ovan framförs överensstämmer mer med vad som gäller för arbetslivet i övrigt och ger ett större utrymme för det självständiga säkerhetsansvar som i övrigt åvilar befälhavaren.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet motionen. I övrigt föranleder regeringens förslag ej någon erinran från utskottets sida.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78: 55 och med bifall till motionen 1977/78: 1581 antager förslaget till lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg med den ändringen att 9 kap. 8 § erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Innebär visst arbete omedelbar och allvarlig fara för ombordvarandes liv eller hälsa och kan rättelse ej genast uppnås genom hänvändelse till *befälhavaren*, kan *skyddsombud bestämma att arbetet skall avbrytas*.

Utskottets förslag

8 §

Innebär visst arbete omedelbar och allvarlig fara för ombordvarandes liv eller hälsa och kan rättelse ej genast uppnås genom hänvändelse till, *om fråga gäller maskinavdelningen, maskinchefen eller i övrigt till den främste av styrmännen*, kan *skyddsombud bestämma att arbetet skall avbrytas. I passagerarefartyg där intendent självständigt ansvarar för arbete som utföres inom denna avdelning, skall dock hänvändelse av skyddsombud i sådan fråga ske till intendenten.*

Finner skyddsombud att förbud enligt 8 kap. 1 § överträdes, kan han avbryta arbete som avses med förbudet eller som erfordras för att fartyget skall påbörja förbjuden resa.

